

Naakte spiritualiteit

*Leven met God vanuit
twaalf eenvoudige woorden*

Brian McLaren

**LEES- EN
DISCUSSIEVRAGEN**

Voorwoord en inleiding

1. In het voorwoord heeft de auteur het over de betekenis van kleding en naaktheid. Hoe reageer jij op het woord 'naakt', vooral als het verbonden wordt met het woord 'spiritualiteit'?
2. Op welke manieren heb je een 'mooi aangeklede' spiritualiteit ervaren, en op welke manieren een uitgekledede spiritualiteit?
3. De auteur herinnert aan het verhaal in Genesis over Adam en Eva die 'naakt en niet beschaamd' waren. Welke rol speelde of speelt schaamte in jouw spirituele leven?
4. Wat verwacht je dat dit boek je kan geven, nadat je het voorwoord gelezen hebt?
5. In de inleiding beschrijft de auteur met het woord 'misschien' een aantal mogelijke situaties waarin zijn lezers zich zouden kunnen bevinden. Welke van deze beschrijvingen komt het dichtst bij jouw ervaring op dit moment? Kun je je vrienden of familieleden voorstellen die aan een of meerdere van zijn beschrijvingen voldoen?

Hoofdstuk 1 – Spirituele ervaringen en spirituele ervaring

1. Vergelijk je eigen religieuze opvoeding met die van de auteur. Herken je 'een aangeboren spiritualiteit' in je kindertijd?
2. Welke mensen en kerken hebben een positief dan wel negatief effect gehad op jouw geestelijk leven door de jaren heen?
3. Wat deed het verhaal van de spirituele ervaring van de auteur met je? Waren er elementen in zijn verhaal waarin je je kon vinden, en/of elementen waar je je ongemakkelijk bij voelde?
4. Heb je ooit een spirituele ervaring gehad die je aan niemand hebt verteld? Waarom wil(de) je het geheim houden? Heb je ooit een spirituele ervaring met anderen gedeeld, en wat waren de resultaten daarvan, positief en negatief?
5. Wat is je reactie op het boek tot nu toe? Hoe voel je je op dit moment als betrokken lezer? Welke vragen zijn er bij je opgekomen? Welke bedenkingen of bezwaren heb je?

Hoofdstuk 2 – Maar ik ben wel spiritueel

1. Hoe zou jij in je eigen woorden uitleggen wat de vier betekenissen kunnen zijn achter 'maar ik ben wel spiritueel', zoals die in dit hoofdstuk worden beschreven? Heb je deze vier elementen recentelijk ergens gezien of ervaren?
2. De auteur verzint een woord: de-ligie. Definieer in je eigen woorden 'religie' en 'de-ligie', en geef voorbeelden van beide.
3. Vertel opnieuw de drie verhalen uit het evangelie van Johannes, die in dit hoofdstuk voorkomen. Zijn er misschien belangrijke inzichten die de auteur jou in deze verhalen geeft?
4. De auteur concludeert: 'De Geest is dus groter dan een bepaalde religie of religie in het algemeen. Niemand heeft het monopolie op de Geest.' Ben je het met hem eens?

Waarom? Waarom zou deze verklaring voor sommige mensen moeilijk te accepteren kunnen zijn?

5. Wijn, wind en water... praat erover wat deze beelden jou te zeggen hebben met betrekking tot je geestelijk leven.

Hoofdstuk 3 – Twaalf eenvoudige woorden

1. De auteur vergelijkt het ontwikkelen van een spiritueel leven met het leren van een taal, een marathon lopen en een muziekinstrument bespelen. Reageer op die vergelijkingen.
2. Op welke manieren vereist een spiritueel leven individuele, privé- of persoonlijke gebruiken en oefeningen, en op welke manieren heeft het een groep of gemeenschap nodig?
3. Hoe heb je 'de tirannie van "niet genoeg"' ervaren in jouw spirituele leven?
4. 'Complexiteit wordt overgewaardeerd,' zegt de auteur. Ben je ooit gedesillusioneerd geraakt door de complexiteit van religie? Zo ja, wanneer en hoe? Wat was het resultaat? En zo niet, wat vind je leuk aan complexiteit in religie?
5. Vat kort de vier fasen samen die in dit hoofdstuk worden geïntroduceerd: eenvoud, complexiteit, verbijstering en harmonie. Wat betekent de term 'naakte spiritualiteit' nu voor jou, in relatie tot deze vier stadia?

Hoofdstuk 4 – *Hier*: meteen beginnen

1. De auteur beschrijft de angstaanjagende ervaring van het horen van zijn naam terwijl hij in een bos was. Op welke manier zou jij metaforisch in het bos kunnen zijn, terwijl je naam geroepen wordt?
2. De auteur legt uit dat hij het woord *hier* heeft gekozen om te voorkomen dat hij God te snel moet benoemen of aanspreken. Wat zijn zijn bedenkingen bij het benoemen van God? Als je het woord 'God' zegt, welke mentale beelden heb je dan in je hoofd, en op welke manieren kunnen die wel of niet behulpzaam zijn?
3. Is er een plaats – een bepaald *hier* – waar je voorspelbaar de aanwezigheid van God voelt? Wat maakt die plek speciaal voor jou?
4. 'Jezelf presenteren aan de Aanwezige' – reageer in je eigen woorden op dit beeld.

Hoofdstuk 5 – *Hier*: het mysterie een naam geven

1. Probeer jezelf te verplaatsen in het verhaal van Mozes en de brandende struik. Hoe zou jij gereageerd hebben?
2. Als je één ding of ervaring in je leven zou moeten noemen die het meest lijkt op jouw brandende struik, wat zou dat dan zijn?
3. De auteur spreekt over een essentiële balans tussen toegankelijkheid en mysterie in onze benadering van God. Op welk vlak worstel jij om dit evenwicht te bewaren? Welke neiging is voor jou natuurlijker?

4. Hoe benoem jij God gewoonlijk, met welke naam of namen spreek jij Hem aan? Wat zijn de sterke en zwakke punten van deze namen voor de Almachtige? Hoe zou je je repertoire van namen voor de Heilige kunnen uitbreiden? Welke namen in dit hoofdstuk spreken jou bijzonder aan?
5. Deel je ervaringen in het oefenen met *hier, wie* en *thuis*.

Hoofdstuk 6 – *Dank*: het geluk van waardering geven

1. Reageer op deze uitspraak en geef er enkele voorbeelden bij: Het is niet hoeveél je hebt dat gelukkig maakt; het is hoeveel je het weinige of vele dat je hebt, waardéért.
2. Praat met elkaar over de relatie tussen dankbaarheid, consumentisme en verslaving.
3. Probeer de ‘behandeling’ van de auteur voor het Big Yellow Taxi-syndroom ook uit, beginnend met je lichaam, bezittingen, familie, andere mensen, enzovoort. Wat valt je op in deze oefening in dankbaarheid? Wat vond je de laatste tijd eigenlijk maar heel vanzelfsprekend?
4. Is er ooit een moment geweest waarop jij het soort extatische dankbaarheid ervoer dat de auteur aan het eind van dit hoofdstuk beschrijft?

Hoofdstuk 7 – *Dank*: Dayenu – het is genoeg, en er is toch nog meer!

1. Welke nieuwe inzichten heb je gekregen bij de regel uit het Onze Vader: ‘Geef ons heden ons dagelijks brood’?
2. De auteur spreekt over ‘het voordeel van nadelen’. Kun je enkele van zulke voordelige nadelen bedenken waar je nu dankbaar voor bent?
3. Deel je ervaringen in het oefenen met *dank, nogmaals, dit* of *dayenu*.
4. Hoe zou je leven eruit zien als je de rest van je dagen dankbaarder zou zijn? Wat weerhoudt je er vooral van om dankbaarheid te beoefenen?
5. Welke vragen heb je nog over dankbaarheid?

Hoofdstuk 8 – *O*: oefenen in jubelen

1. Heb je ooit een bijzonder betekenisvolle ervaring gehad tijdens een vreugdevolle viering (een viering die de auteur later een TAZ (Tijdelijk Autonome Zone) noemt)? Zo ja, deel die ervaring. Zo niet, kun je je dan een tijd herinneren waarin je, terugkijkend, wenste dat je dit vreugdevoller had gevierd?
2. Hoe komt het volgens jou dat arme mensen zo vrij en uitbundig zijn in hun aanbidding, en rijke mensen doorgaans zo terughoudend?
3. Is vreugde de primaire emotie die je met God associeert? Zo niet, welke emotie of gesteldheid associeer jij vooral met God? Wat zouden de effecten in ons leven en in onze geloofsgemeenschappen zijn als we zouden begrijpen dat God ten diepste een vreugdevol wezen is?
4. Reageer op de bespreking van aanbidding en het brein.

Hoofdstuk 9 – *O*: niet slechts een woord, maar een manier van leven

1. Welke woorden, liederen, geluiden, visuele beelden en ervaringen wekken bij jou de meest vreugdevolle aanbidding op?
2. Reageer op het overzicht van Paulus' brief aan de Romeinen, en vooral op Paulus' gebruik van het woord *o* aan het einde van Romeinen 11.
3. De auteur biedt zeven verschillende 'eerst...' mogelijkheden die ons kunnen helpen God in ons dagelijks leven te aanbidden. Welke van die mogelijkheden beoefen je al? Met welke zou je willen experimenteren?
4. Overweeg om een aantal verschillende geloofsgemeenschappen te bezoeken om hun manieren van aanbidding te verkennen. Hoe zou jij veranderd worden als je God oprecht en met heel je wezen aanbad?
5. Deel je ervaringen in het oefenen met *o*, *hoe* of andere uitingen van uitbundige vreugde en aanbidding.

Hoofdstuk 10 – *Sorry*: heiliger dan ik echt ben?

1. Reageer op deze stelling: Een geheim van spiritueel leven is dat je ernaar verlangt spiritueler te zijn dan je blijkt te zijn. Het geheim van schijnheiligheid is het verlangen om spiritueler te lijken dan je in werkelijkheid bent.
2. Waarom denk je dat doen alsof en je mooier voordoen dan je bent zo populair is, binnen en buiten religieuze kringen? Kun je een persoon in je leven bedenken die opvalt door niet te doen alsof?
3. De auteur beschrijft het geweten als een morele zenuw voor de ziel. Hoe zou jij jouw geweten omschrijven? Als te gevoelig? Of met te veel eelt? Ongeveer goed?
4. Wat vind je, in het licht van de nadruk in dit hoofdstuk op schuldbelijdenis en uit de kast komen of zuiver worden, van de term 'naakte spiritualiteit'?

Hoofdstuk 11 – *Sorry*: het ontketenen van onze eigen wording

1. Denk aan je land, politieke partij, geloofsgemeenschap of gezin/familie. Als zo'n gemeenschap zou gaan voor een gezamenlijke schuldbelijdenis, wat zouden ze dan moeten opbiechten?
1. Wat denk jij dat de reden is waarom een gezamenlijke schuldbelijdenis zo impopulair is? En wat zijn de gevolgen van die impopulariteit?
2. Hoe zou jij een gezamenlijke schuldbelijdenis kunnen aanmoedigen in de groepen waar jij deel van uitmaakt?
3. De auteur suggereert dat een atmosfeer van genade ons eigenlijk meer helpt om te veranderen dan een atmosfeer van elkaar onder druk zetten. Waarom?
4. Praat over de gevaren van wat de auteur een goede 'positie-mindset' noemt, en de voordelen van een 'wording-mindset'.
5. Deel je ervaringen in het oefenen met *sorry* en *genade*.

Hoofdstuk 12 – *Help*: spirituele jiu-jitsu

1. De auteur spreekt over het saboteren van onze mislukkingen en onze zwakheden. Beschrijf hoe deze sabotage werkt.
2. Hulp vragen is verbonden met het idee om verder te gaan dan onze beperkingen aankunnen. Praat erover hoe deze oefening in hulp vragen een effect kan hebben op jouw dagelijkse zwakheden.
3. Stel onvolwassen smeekbeden tegenover volwassen verzoeken, en relateer beide aan een situatie in je leven.
4. De auteur zegt dat het boek Genesis en de evolutietheorie ons dezelfde lessen leren. Welke lessen zijn dat?
5. Wat zijn jouw gedachten bij het gebed van Jezus in de tuin?
6. Hoe reageer jij op het idee om een vriend voor jezelf te zijn? Wat voor vriend ben jij voor jezelf? En wat voor vriend zou je willen zijn?

Hoofdstuk 13 – *Help*: tappen uit de stroom van kracht

1. Op welke manieren heb jij, net zoals Jabes, ervaren dat je gelabeld wordt? Hoe zou je op dit etiket kunnen reageren op een ‘zegen mij zodat ik een zegen ben’ manier?
2. Bespreek op basis van dit hoofdstuk enkele tekortkomingen of zwakheden in je leven, en hoe je daar beter mee om kunt gaan door wat je geleerd hebt in dit hoofdstuk.
3. Noem enkele huidige grote en kleine zorgen in je leven, en vertaal ze in hulpvragen.
4. Noem enkele grote en kleine wonden in je dagelijks leven en vertaal ze in hulpvragen.
5. Noem enkele grote en kleine teleurstellingen in je dagelijks leven en vertaal ze in hulpvragen.
6. Deel je ervaringen in het oefenen met *help*.

Hoofdstuk 14 – *Alstublieft*: minstens twee harten bekommeren zich

1. Heb je ooit een ervaring gehad zoals die van de auteur in zijn keuken: dat je diep geraakt werd door een overweldigend gevoel van compassie?
2. Als we geconfronteerd worden met lijden van anderen kunnen we daar op verschillende manieren op reageren, bijvoorbeeld met compassievolle voorbede. Welke alternatieven daarvoor beschrijft de auteur? Welke van deze alternatieven zijn voor jou het meest gebruikelijk?
3. De auteur gebruikt het beeld van het magnetiseren van een spijker door te suggereren dat door te ‘wrijven’ tegen ‘Gods compassie’, we zelf compassievoller worden. Als dat het geval is, wat is dan volgens jou de reden dat sommige religieuze mensen en gemeenschappen geen compassie lijken te hebben?
4. Welke van de vele manieren waarop Jezus ons een compassievol leven voorleefde, zijn het meest zinvol voor jou, en waarom?

Hoofdstuk 15 – *Alstublieft*: de brancard dragen

1. Wanneer heb jij op een brancard gelegen? Wie droeg die brancard voor jou? Wanneer ben jij een brancarddrager geweest voor anderen? Deel een paar verhalen.
2. De auteur vertelt een verhaal over een stervend dier dat compassie bij hem opriep. Heb jij een soortgelijke ervaring? Hoe heeft die jou beïnvloedt?
3. Welk verhaal over menselijk lijden heeft de afgelopen dagen jouw aandacht getrokken?
1. Welke woorden zouden jouw bezorgdheid vertalen in een hulpvraag of zegen voor deze mensen: vrede, bescherming, kracht, hoop, troost, uithoudingsvermogen, geduld?
4. Wie vervolgt jou of doet jou pijn of verdriet? Experimenteer met de raad van de auteur om te bidden voor deze 'vijanden', en deel je ervaring.
5. De auteur heeft het over onze intellectuele problemen met en onbeantwoorde vragen over bidden. Welke problemen of vragen hierover houden jou het meest bezig? Hoe heeft dit hoofdstuk je geholpen om met die vragen of problemen om te gaan?
6. Deel je ervaringen in het oefenen met *alstublieft* of verwante woorden.

Hoofdstuk 16 – *Wanneer*: hoelang kan ik dit volhouden?

1. Heb je het gevoel dat je dit stadium van verbijstering hebt bereikt? Of zou je jezelf meer in eenvoud of complexiteit plaatsen?
2. Wanneer voelde je de pijn van *wanneer* of *hoe lang* het meest acut in je leven? Heb je ooit de angst gevoeld dat je geloof tijdens een zware tijd niet stand zou houden of het niet zou overleven, zoals beschreven door de auteur?
3. Welke regel uit de hymnen in dit hoofdstuk resoneert het meest bij jou?
4. Hoe zou je de sterkste spirituele hunkering in jouw dagelijks leven omschrijven? Zijn er gebeden van frustratie en wanhoop die ook in je opkomen?

Hoofdstuk 17 – *Wanneer*: overleven wordt onderschat

1. Hoe zou jij de kloof tussen je dromen en je huidige realiteit in deze fase van je leven omschrijven? Wat voor verlangen kan er in deze kloof groeien?
2. Kun je een spanning en druk (van hunkering, frustratie en/of wanhoop) herkennen die er de afgelopen maanden in je ziel is gegroeid? Hoe hoog zou je de druk omschrijven op een schaal van één tot tien?
3. Voel je een leegte in je leven? Waar zou deze leegte ruimte voor kunnen zijn?
4. Deel je ervaring in het oefenen met *wanneer* of *hoe lang*.

Hoofdstuk 18 – *Nee*: de leegte breidt zich uit

1. De auteur presenteert vier mogelijke oplossingen voor het probleem van het kwaad.

1. Hoe reageer je op deze vier opties? Ken jij bij elke optie iemand die daarvoor heeft gekozen?
2. Heb je ooit een periode van spirituele woede en weigering meegemaakt? Waardoor is het ontstaan? Hoe voelde het? Hoe is het afgelopen?
3. Hoe reageer je op de psalmen in dit hoofdstuk? Wat verraste jou daarin, en wat troostte je?
4. Als een vriend *nee* voelt, maar dat niet durft te uiten, wat zou jij dan zeggen?
5. Wat zou je willen dat een vriend zou zeggen of doen – of niet zeggen of doen – om jou te helpen als jij vol woede en weigering bent?

Hoofdstuk 19 – *Nee: boos op God*

1. Kun je jezelf verplaatsen in mensen die de *Megillat Hashoah* lezen? Wat kan deze liturgie voor jou betekenen?
2. Hoe gemakkelijk is het voor jou om onderscheid te maken, zoals dit hoofdstuk je vraagt te doen, tussen ‘de G’d van wie we hopen dat hij bestaat’ en ‘de god die ogenschijnlijk bestaat’?
3. Wat is de meest *peripeteia*-ervaring die je hebt gehad? Met welke verleidingen heb je in die ‘zone’ te maken gehad?
4. Wat in het Job-verhaal ontroert of intrigeert je, of vind je heel bedenkelijk?
5. Heb je ooit een gedicht of gebed van klaagzang en woede geschreven? Zo nee, waarom niet en zo ja, hoe was die ervaring?
6. Als je weet dat je over zes maanden in een zone van *peripeteia* zou komen, wat zou je dan nu in een brief aan jezelf schrijven om je te helpen daar mee om te gaan?

Hoofdstuk 20 – *Waarom: als je bij nul bent aangekomen*

1. Praat over de bitterheden en spanningen in het simpele woord *waarom*.
2. Beschrijf hoe de Bijbel eruit zou zien voor een persoon in fase één, fase twee en nu aan het einde van fase drie.
3. Welke regel of beeld uit de passage uit Klaagliederen raakt, inspireert, helpt of frustreert je het meest?
4. De auteur zegt: ‘In de steek gelaten worden is ontdekken hoe echt je bent.’ Hoe zou je dit in je eigen woorden zeggen? Klopt het op een of andere manier met je eigen ervaring?

Hoofdstuk 21 – *Waarom: de vraag openhouden*

1. Ben je verbaasd dat Jezus de woorden ‘in de steek gelaten’ of ‘verlaten’ bij God gebruikt? Waarom wel of niet?
2. De auteur maakt onderscheid tussen twee betekenissen van het woord ‘reden’: oorzaak (verwijzend naar een plan in het verleden) en mogelijkheid (verwijzend naar iets goeds wat in het heden en/of in de toekomst het gevolg zou kunnen zijn). Probeer uit te leggen wat dit onderscheid betekent en waarom het belangrijk is.

3. De auteur spreekt in dit hoofdstuk over naakte eerlijkheid. Hoe is naakte eerlijkheid belangrijk voor naakte spiritualiteit? Waarom voelen we vaak een spanning tussen naakte eerlijkheid en spiritualiteit?
4. De auteur spreekt van vallen in de G'd onder jou. Wat gebeurt er als je je denken verschuift van God die uitsluitend boven je staat naar God die ook onder je is?
5. Experimenteer met de groeiende 'cirkel van empathie', beschreven aan het einde van dit hoofdstuk.
6. Deel je ervaringen in het oefenen met *waarom*.

Hoofdstuk 22 – *Ziehier*: het tevoorschijn komen van een meditatieve geest

1. Beschrijf een ervaring van opstanding of een *ziehier/kijk nou toch*-moment in je leven.
2. Beschrijf de vier soorten van *zien* die in dit hoofdstuk worden genoemd: dualistisch, multiplex, relativistisch en meditatief.
3. De auteur keert terug naar een thema dat hij al eerder heeft aangeroerd: onderscheid maken tussen de God daarbuiten in de werkelijkheid en het beeld van God hierbinnen in onze gedachten. Waarom denk je dat dit thema zo belangrijk is in zijn verkenning van naakte spiritualiteit?
4. De auteur zegt: 'Ik kan niet uitleggen hoe de overdracht van vertrouwen op God naar G'd precies verliep, alleen dat het rommelig, traag, stapje voor stapje en angstaanjagend was.
1. En geweldig.' Kun je dit aanvoelen? Heb jij ook zoiets meegemaakt in je spirituele leven?
5. Herlees nog eens alle citaten waarmee elk hoofdstuk begint. Pauzeer bij een die je aandacht trekt en beoefen daarop het langzame, meditatieve, ontvankelijke *zien* dat in dit hoofdstuk wordt beschreven.

Hoofdstuk 23 – *Ziehier*: geloofsvertrouwen voorbij het geloof

1. De auteur herhaalt de termen 'langzaam' en 'eerbiedig' en blijft verwijzen naar 'bewonder'. Waarom zijn deze woorden zo belangrijk in relatie tot meditatief kijken? Wat maakt dit soort aanschouwen zo zeldzaam onder ons?
2. De auteur verzint spelenderwijs een woord: 'wonderschouwen' (in het Engels: *wonderstanding*). Wat zegt dat woord jou?
3. Reageer op het verhaal van de auteur over het aanschouwen van de goedheid van God. Welke gevoelens en gedachten komen bij dit verhaal bij jou naar boven?
4. Probeer één of alle drie de experimenten in 'meditatief zien samen met God', die in dit hoofdstuk worden beschreven: een openbare plek, een plek in de natuur en een oncomfortabele plek. Deel je ervaringen.
5. Heb je *ziehier*-momenten gehad tijdens het lezen van dit hoofdstuk? Was je geneigd om weer snel door te lezen? Of kon je vertragen en ervan genieten?

Hoofdstuk 24 – *Ja*: een universele spirituele roeping

1. Dit hoofdstuk begint met het idee je te richten naar beneden, af te dalen van meditatie naar dienstbaarheid. Hoe reageer jij op dit idee van neerwaartse beweging?
2. Heb je in je geestelijk leven beslissende momenten van verantwoordelijkheid nemen en jezelf toewijden gehad? Beschrijf wat daartoe leidde, wat het betekende en waartoe ze hebben geleid.
3. De auteur zegt dat ‘ons *ja* niet alleen een gebeurtenis, maar ook een praktisch gebruik moet worden.’ In zekere zin is dat een hoofdthema van dit boek. Praat over de relatie tussen eenmalige gebeurtenissen (of beslissende spirituele ervaringen) en oefeningen/gebruiken/gewoonten (die leiden tot een blijvende spirituele ervaring) in je leven.
4. Hoe hebben openbare aanbiddingsbijeenkomsten en speciale rituelen, dagen en seizoenen jou geholpen bij het beoefenen van het *ja* van toewijding? Zijn er oefeningen die je meer hebben geholpen?

Hoofdstuk 25 – *Ja*: houd je van mij?

1. Wat vind jij het meest opvallend in het verhaal van Petrus en Jezus aan de waterkant?
2. Petrus ontwijkt de oproep van Jezus door naar een andere discipel te wijzen: ‘En hij?’ Op welke manieren kom jij het meest in de verleiding om je roeping tot groei, opoffering en dienstbaarheid te ontlopen?
3. De auteur koppelt het *ja* van toewijding en overgave aan het aanvaarden van de dood. Denk na over dit verband en over je eigen houding ten opzichte van de dood.
4. *Ja* is een reactie op de uitnodiging om je bij God aan te sluiten. Wat betekent het voor jou om je bij God aan te sluiten?
5. Deel je ervaring in het met *ja* oefenen.

Hoofdstuk 26 – [...]: naakt, slechts gekleed in stilte

1. Een blanco canvas, lege ruimte, stilte; de auteur beschrijft deze als goed en kostbaar. Beschrijf in je eigen woorden waarom stilte zo'n bijzondere waarde kan hebben in het spirituele leven.
2. Wie in jouw leven vind jij een goede luisteraar? Welke rol heeft het goed kunnen luisteren van deze persoon in jouw leven gespeeld? Op welke manieren kun jij God als luisteraar zien?
3. De auteur beschrijft zijn moeite met contemplatieve stilte, vooral in zijn jonge jaren. Herken je die moeite? Waarom wel of waarom niet?
4. Denk na over de ervaring van de gitarist en pianist die in dit hoofdstuk wordt beschreven. Wat vertelt dit verhaal je, of wat kun jij er beter door begrijpen?
5. De auteur besluit dit hoofdstuk met: ‘En zou het kunnen dat contemplatie de pauzeknop is die de tijd bevriest zodat we luisteren naar het Luisteren en getuige zijn van de Getuige?’ Reageer op deze vraag.

Hoofdstuk 27 – [...]: de cirkel is rond

1. Volg het advies van de geestelijk leidsman in dit hoofdstuk. Deel je ervaring.
2. Probeer in je verbeelding het beeld van het rustende kind uit Psalm 131 vast te houden. Welke emoties komen er in je op als je dit beeld vasthoudt, met jou als het kind en God als moeder voor jou?
3. Herhaal de beschrijving van de auteur van de contemplatieve en charismatische benaderingen om God te ervaren. Welke van die benaderingen is voor jou het meest natuurlijk, en waarom? Wat zou je kunnen winnen door jezelf bloot te stellen aan de alternatieve benadering?
4. Reageer op deze stelling: Er is niets radicaal activistischer dan een echt spiritueel leven, en er is niets echter spiritueel dan een radicaal activistisch leven.
5. Waarom denk je dat de auteur dit hoofdstuk afsluit met het beeld van naakt in een rivier duiken? Wat voor invloed heeft dat beeld op jou?

Nawoord: de zee waar alle rivieren in uitstromen

1. 'Liefde is het laatste woord', zegt de auteur. Als je terugkijkt op de uren die je hebt geïnvesteerd in het lezen van dit boek, hoe is je begrip van het woord 'liefde' dan verrijkt?
2. Reageer op de stelling: Spiritualiteit is liefde.
3. Wat waren voor jou de hoogtepunten van dit boek? Hoe heeft het je beïnvloed? Wat denk je dat je anders gaat doen nu je het gelezen hebt?
4. Ken je iemand die dit ook een mooi boek zou vinden? Hoe zou je het diegene aanraden?
5. In een online interview over het boek zegt de auteur: 'Mijn gebed en hoop voor dit boek is dat het lezers kwetsbaarder zal maken voor Gods aanwezigheid in hun dagelijks leven.' Waarom denk je dat hij het woord 'kwetsbaar' gebruikt? En in hoeverre is zijn hoop voor jou als lezer vervuld?
6. Als je een agenda of dagboek hebt, kies dan een datum over een maand, drie maanden, zes maanden en een jaar vanaf vandaag. Kies vier passages uit dit boek waar je jezelf aan wilt herinneren om op die datums nog een keer te lezen, en schrijf de paginanummers bij die vier datums. Welke pagina's heb je gekozen en waarom wil je hieraan herinnerd worden?

Bijlagen

1. Wie zou je willen uitnodigen om een leesgroep te vormen om de twaalf eenvoudige woorden mee te oefenen?
2. Hoe zou je de lichaamsgebeden in bijlage B gezamenlijk kunnen gebruiken in een kleine groep, klas, kerkdienst, retraite of privé bij jou thuis?
3. Hoe kunnen de twaalf eenvoudige woorden als gebeden worden opgenomen in een kleine groep, klas, kerkdienst, retraite of gezinstijd?
4. Heb je de aanvullende bronnen op de website van de auteur bekeken? Welke bronnen waren nuttig voor je, en waarom?